

คำบรรยายเรื่อง

แนวทางการเมืองและแนวรัฐธรรมนุญ

บรรยาย ณ ห้องประชุมใหญ่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
วันอาทิตย์ ที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๗ เวลา ๘.๓๐ - ๙.๐๐ น.

โครงการ ๑๐๐ ปี ชาตกาล ศ.ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต

(ทำหน้าที่ประธานชั่วคราว)

ท่านผู้ร่วมประชุมสัมมนาทุกท่าน ที่จริงเก้าอี้ของผมนั่งอยู่ถัดไป แต่บังเอิญตอนนี้ท่านรัฐมนตรีเกษม ต้องไปราชการอีกแห่งหนึ่ง ท่านได้ฝากขอประทานโทษเป็นอย่างยิ่งที่จะมาสาย

ในเช้าวันนี้เราจะได้พูดคุยกันถึงเรื่องต่าง ๆ นอกกระบบการศึกษา ที่จะมีปัญหาและมีข้อสัมพันธ์ ปฏิสัมพันธ์ กับการศึกษา กล่าวคือ ในเรื่องแนวการเมืองและแนวทางรัฐธรรมนูญในอนาคต แนวโน้มของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ความมั่นคงของประเทศในส่วนของที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และ แนวโน้มของรูปแบบการศึกษาไทย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติมีหน้าที่รับผิดชอบในการร่างแผนการศึกษาแห่งชาติ ได้จัดการประชุมครั้งนี้ขึ้นตามมติของผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาเมื่อครั้งที่แล้ว ซึ่งประชุมเมื่อ 13 กรกฎาคม ศกนี้ โดยมีความมุ่งหวังที่จะให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่านได้มีจุดยืนอยู่ในลักษณะเดียวกัน และได้มองเห็น ภาพในอนาคตคล้ายคลึงกัน

ดังนั้น ในวันที่ได้เชิญท่านเอกทัตคะในแขนงของความสนใจต่าง ๆ กัน 4 ท่าน คือ อาจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ที่จริงผมไม่ต้องแนะนำ ทุกคนรู้จักอาจารย์ ดร.ป๋วย แล้ว ท่านถัดไปคือ ดร. เสนาะ อุณาภูล ซึ่ง ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ข้างซ้ายของผมคือ พลอากาศตรีสิทธิ เสวตศิลา ท่านเป็นรองเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ ท่านที่นั่งอยู่ซ้ายสุดที่จริง ผมไม่ต้องแนะนำ ท่านควรจะต้องแนะนำผมมากกว่าคือ อาจารย์ ดร.ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ ท่านรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

เพื่อให้ได้ดำเนินไปตามระเบียบวาระ ผมขอเชิญอาจารย์ ดร.ป๋วย กล่าวเกี่ยวกับแนวทางการเมือง และแนวรัฐธรรมนูญที่จะมีผลเกี่ยวข้องกับการศึกษาในอนาคตของประเทศไทย ขอเชิญอาจารย์ครับ

ดร.ป๋วย

ท่านผู้เป็นประธาน ผมติดใจคำหนึ่งที่ ดร.สิปปนนท์ พูดเมื่อคืนนี้คือ พูดเป็นทำนองว่า ผมเป็น เอกทัตคะในทางการเมืองและแนวรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นหน้าที่ใหม่และหวังว่า ต่อไปนี้คงจะไม่มีใครบ่นว่า ผมนั้นหนีการเมืองอยู่เสมอ เรื่องที่ผมจะต้องพูดในวันนี้ คือ แนวทางการเมือง และแนวรัฐธรรมนูญ ผมเข้าใจว่าที่ตั้งกระทู้ให้ผมนั่งอย่างนี้ คงหมายความว่า การเมืองและรัฐธรรมนูญที่กำลังร่างอยู่นี้ จะเกื้อกูลใน ทางด้านการพัฒนาการศึกษาอย่างไรหรือไม่ และเฉพาะอย่างยิ่งจะเกื้อกูลให้เกิดสิ่งที่เราอยากให้เกิด ในพวกเราทั้งหลาย คือ การเปลี่ยนแปลงและปฏิรูปการศึกษาอย่างไรหรือไม่

จุดยืนของการเปลี่ยนแปลงและปฏิรูปการศึกษานั้นผมคิดว่า พวกเราทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ คงกำลังทำอยู่ และพอจะคาดหมายได้ว่าเราต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลง และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงนั้นจะ เปลี่ยนแปลงไปในทำนองใด ผมจะขอเดาว่าเราต้องการเปลี่ยนแปลงให้เกิดประโยชน์แก่คนส่วนมากเป็นใหญ่ คือหมายความว่า จำเป็นที่จะต้องให้ราษฎรทั้งหลายได้รับการศึกษาอย่างดี จะต้องให้มีแนวใหม่ เช่น การ ศึกษาตลอดชีวิต จะต้องให้มีแนวใหม่ในแง่ที่ว่า รัฐบาลและท้องถิ่นจะสามารถอำนวยความสะดวกการศึกษาให้แก่คน

ตามความต้องการของตนแล้ว ก็เมื่อเดาเอาเช่นนี้ คงทราบว่าจะเดาถูกหรือผิด ก็หวนมาคิดว่าผู้ที่ร่างกฎหมายอยู่ขณะนี้จะเป็นผู้ร่างกฎหมายปัจจุบันทางด้านรัฐธรรมนูญที่ดี หรือร่างกฎหมายเกี่ยวกับการเมืองในตอนนี้คือ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในขณะนี้มันมีทัศนเป็นอย่างไร พรรคการเมืองต่าง ๆ กำลังรวมตัวกันไปอย่างไร และกลุ่มชมรมต่าง ๆ ที่สนใจเกี่ยวกับเรื่องการเมืองนั้น กำลังรวมตัวกันอย่างไร เมื่อได้กล่าวมาถึงขนาดนี้ ท่านทั้งหลายคงจะเข้าใจดีว่า ผมจะไม่สามารถกล่าวด้วยความมั่นใจ มีท่านสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติหลายท่านอยู่ในที่นี้ด้วย เพราะฉะนั้น ถ้าหากว่าผมพูดอะไรผิดก็ขอให้เข้าใจว่าผมพูดจากดุลยพินิจของผม ไม่ใช่เป็นเรื่องของข้อเท็จจริงโดยแท้ หากว่าในการอภิปรายในเวลาหลังเวลาเช้าวันนี้ จะมีการแย้งข้อที่ผมจะสันนิษฐานให้ผมก็จะรู้สึกสบายใจ

เพื่อที่จะได้พิจารณาร่วมกันว่าแนวการเมือง และแนวรัฐธรรมนูญจะเป็นไปอย่างไร ผมใคร่จะขอเริ่มด้วยแนวรัฐธรรมนูญก่อน ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ผ่านการพิจารณาของกรรมาธิการไปแล้ว และกำลังขึ้นสู่การพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่สอง จนกระทั่งถึงมาตรา 101 ซึ่งหมายความว่าประมาณไม่ถึงกึ่งของรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ หมวดที่สำคัญ ๆ ได้ผ่านไปแล้ว เช่น สิทธิเสรีภาพหมวด 3 แนวนโยบายแห่งรัฐ จะว่าสำคัญก็สำคัญ แต่ทว่าเป็นเรื่องที่ไม่บังคับกันได้แต่ถ้าถือว่าเป็นเรื่องแนว ผมคิดว่าถ้าเป็นเรื่องแนวนโยบายก็ต้องรับว่าสำคัญพอใช้ ส่วนที่ยังไม่ได้พิจารณากันนั้น ก็คือ สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และเรื่องเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ ซึ่งก็สำคัญพอใช้

เพราะฉะนั้น ผมสามารถที่จะเรียนได้จากทัศนของผมก็เฉพาะเท่าที่เห็นเท่าที่ได้เกิดขึ้น ผมเข้าใจว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้มากมายพอใช้และผมเข้าใจว่าต่อไปในการพิจารณานั้น ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม ก็คงจะช่วยเหลือให้ประชาชนได้มั่นใจได้ว่า การบริหารราชการแผ่นดิน การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินโดยรัฐสภา คงจะรัดกุมยิ่งกว่าก่อนนี้ อย่างน้อยก็ย่อมมีความรัดกุมมากกว่าสมัยเผด็จการ เช่น จะมีการแต่งตั้งผู้ตรวจราชการแผ่นดินของรัฐสภา [สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ตัดเรื่องนี้ออกในการประชุมสภาฯ ในวาระที่สอง ดังนั้นเรื่องนี้จึงไม่มีบรรจุอยู่ในรัฐธรรมนูญที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2517] จะมีการรับรองนับถือว่า ฝ่ายค้านมีบทบาทในการบริหารราชการแผ่นดินและควบคุมการบริหาร จะมีการแต่งตั้งผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภาให้ขึ้นต่อรัฐสภา แทนที่จะขึ้นต่อสำนักนายกรัฐมนตรี อย่างที่เป็นมาก่อน และฝ่ายค้านจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการควบคุมการเงินของประเทศ โดยที่กรรมาธิการที่รัฐสภาจะตั้งขึ้นสำหรับพิจารณารายงานของผู้ตรวจเงินแผ่นดินนั้น จะมีฝ่ายค้านเป็นเสียงข้างมาก ซึ่งมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและประธานกรรมาธิการนั้นจะเป็นฝ่ายค้าน ถ้าหากว่าผ่านมาตราต่าง ๆ เหล่านี้ไปได้ กระผมก็คิดว่า เรื่องทั้งหลายที่เกี่ยวกับการบริหาร และการควบคุมการบริหารคงจะเป็นไปโดยดีขึ้น

จะมีข้อที่น่าวิตกอยู่บ้าง ซึ่งผมจะกราบเรียนต่อที่ประชุมนี้ว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้น เราได้ผ่านมาตราสำคัญ ๆ ไป และเราได้มาตราสำคัญ ๆ ตามที่มีข้อเสนอกัน ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษานั้น จะเห็นได้ว่า นักการศึกษาทั้งหลายเห็นว่า ร่างของรัฐบาลที่ดี หรือร่างของกรรมาธิการที่แก้ไขร่างของรัฐบาลที่ดีที่ถ้าพูดไปแล้วบทบัญญัติทำนองเดียวกันว่า การศึกษาของประเทศไทยในขณะนี้ยังอยู่ศตวรรษที่ 19 ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปจากรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2475 ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปในการทำนองที่จะให้ความคิดความนึกใหม่ ๆ เฉพาะอย่างเท่าที่เกี่ยวกับนโยบายแห่งรัฐนั้น

เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็เท่ากับว่าเราชี้ช่องให้รัฐบาลต่อไปทำแบบที่เคยทำมาก่อนนั่นเอง นักการศึกษา

หลายท่านที่อยู่ในสภาฯ ได้พยายามที่จะขอแปรบัญญัติ แต่การแปรบัญญัตินั้นไม่สามารถที่จะกระทำได้แล้วก็พ่ายแพ้ไป การที่แปรบัญญัตินั้นก็เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและทฤษฎีใหม่ ๆ เกี่ยวกับการศึกษา เช่น ทฤษฎีว่าด้วยการศึกษาตลอดชีพ ว่าด้วยการศึกษาเพื่อชีวิต (Learning to be) และทฤษฎีในแง่ที่ว่า จะทุ่มเทให้การศึกษากลับมาเป็นประโยชน์แก่ประชาชนส่วนใหญ่ เหล่านี้ผมเข้าใจว่าได้ถูกทอดทิ้งหมด การทอดทิ้งนั้นอาจจะไม่ได้เป็นด้วยเจตนาที่แท้ก็ได้ อาจจะเกิดจากความเข้าใจผิดในการที่นักการศึกษาที่เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ผู้แปรบัญญัตินั้นไม่สามารถที่จะทำให้กรรมการเชื่อถือได้แล้ว ก็ไปเถียงกับกรรมการในสภาฯ ผลสุดท้ายการลงมติเลยกลายเป็นไม่ใช่ร่างของกรรมการ ไม่ใช่ร่างของนักการศึกษาที่แปรญัตติ แต่กลายเป็นของร่างของรัฐบาลเดิม ซึ่งร้ายไปกว่าของกรรมการด้วยซ้ำ เป็นที่น่าเสียดายมาก

แต่อย่างไรก็ตาม ผมเข้าใจว่า นั่นเป็นส่วนหนึ่งส่วนเดียวที่ชี้ให้เห็นว่าในเวลานี้สภานิติบัญญัติแห่งชาติขณะนี้ยังไม่ยอมรับให้มีการเปลี่ยนแปลง ทำไมจึงไม่ค่อยจะเต็มใจที่จะยอมรับให้มีการเปลี่ยนแปลง เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น ผมมาพิจารณาเลยไปถึงเรื่องอื่น ๆ นอกจากเรื่องการศึกษา เลยไปจนถึงสิทธิเสรีภาพอย่างเรื่องอื่น เช่น สิทธิเสรีภาพในทางวิชาการ ซึ่งก็คาบเกี่ยวกับการศึกษา สภานิติบัญญัติแห่งชาติก็เห็นว่าเป็นหน้าที่ของสภานิติบัญญัติที่จะคุ้มครองเสรีภาพในทางวิชาการจริง แต่ว่ากลัวอยู่ว่าสิทธิเสรีภาพในทางวิชาการนั้นอาจจะไปใช้ในทางที่ไม่ชอบ อะไรเป็นที่ไม่ชอบ ไม่เข้าใจ แต่มีเสียงพึมพำอยู่ในสภานิติบัญญัติว่ามีคอมมิวนิสต์อยู่ 9 คน ในสภานิติบัญญัติ ผลสุดท้ายทบบัญญัติในเรื่องเสรีภาพทางวิชาการก็ได้รับการคุ้มครองเหมือนกัน แต่ว่ามีเงื่อนไขว่าจะต้องไม่ขัดกับหน้าที่ของพลเมือง

ท่านทั้งหลายที่นั่งอยู่ที่นี้มีความรอบรู้ และมีความสุข ผมอยากจะเรียนถามว่า ถ้าผมถามท่านในครั้งนี้อ่า หน้าที่ของพลเมืองมีอะไรบ้าง ผมเข้าใจว่า ท่านตอบไม่ตรงกันทั้งนั้น เมื่อตอบไม่ตรงกันก็จะ เป็นหน้าที่และเป็นโอกาสของผู้ที่มีอำนาจที่จะกำหนดได้เลยทีเดียวว่า พลเมืองที่ดีนั้นต้องปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐบาล นี่เป็นสิ่งที่น่าเสียดาย

ส่วนเสรีภาพอีกข้อหนึ่งในทางด้านมโนธรรมนั้น เป็นเรื่องที่สภาฯ ไม่รับเลยทีเดียว ประหนึ่งว่าประชาชนไทยเราไม่มีมโนธรรม หรือว่า ถ้าจะมีมโนธรรมก็ไม่มีมโนธรรมที่ได้รับความคุ้มครองจากรัฐธรรมนูญ ข้อนี้ก็เป็นอย่างที่ที่น่าเสียดายอีก ผมอยากจะเรียนที่ประชุมเสียเดี๋ยวนี้เลยว่า ผมเองเป็นฝ่ายแพ้ตลอดมา เพราะฉะนั้น สิ่งที่ผมพูดนี้อาจจะเป็นเรื่องด้วยความน้อยใจหรืออะไรก็อาจจะเป็นไปได้ จึงได้มาบ่นให้ที่ประชุมนี้ฟัง เพราะฉะนั้นอย่าเชื่อผมตลอดไป

ที่นี้มาถึงการวิเคราะห์สภาพจิตของสมาชิกสภานิติบัญญัติส่วนใหญ่เป็นอย่างไร ความที่ผมเคยพ่ายแพ้มาตลอดหลายครั้ง อาจจะทำให้ผมมีอคติก็ได้ แต่ว่า อคติหรือไม่อคติผมอยากจะเรียนว่า ไหน ๆ อาจารย์ ดร.สิปปนนท์ ก็ได้เชิญผมมาพูดเรื่องการเมืองและรัฐธรรมนูญแล้ว ในทัศนะของผมนั้นเห็นว่าสภาพจิตของสภานิติบัญญัติส่วนใหญ่ตกอยู่ในอำนาจแห่งความกลัว กลัวจะโชคร้าย กลัวว่าราษฎรจะโง่แล้วจะถูกต้มเองง่าย ๆ เพราะฉะนั้นจึงไม่ยอมให้การเลือกตั้งผู้แทนราษฎรนั้นเป็นไปโดยมีเงื่อนไขจำกัดน้อยที่สุด กลัวว่าจะคบเด็กสร้างบ้าน เพราะฉะนั้น ถึงในขณะนี้ไม่มีทำที่ว่า อายุขั้นต่ำของผู้ที่จะมีสิทธิเลือกตั้งนั้นจะเป็น 20 ไม่ใช่ 18 ความกลัวนี้ทำให้พวกเราทั้งหลายในสภานิติบัญญัติฯ ลืมไปว่า พวกเรามาตั้งในสภานิติบัญญัติในขณะนี้ก็เพราะเด็กอายุ 18 หรือต่ำกว่านั้นเดินขบวน แต่ส่วนใหญ่ผู้ใคร่จะหงอกอย่างผมนี้ อย่างมากก็เพียงแต่เรียนหนังสือมาจากเมืองนอก จึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลง จึงทำให้การร่างรัฐธรรมนูญได้

พวกเราล้มไปหมดเลย มีความกลัวอยู่ในใจว่าผู้แทนราษฎรจะเหลวไหลแบบเก่า เพราะฉะนั้นจึงต้องมี 2 สภา มีความกลัวทุกสิ่งทุกอย่างไปหมด ความเกรงกลัวเหล่านี้ทางแพทย์ท่านว่าหรือทางนักจิตวิทยาท่านว่าย่อมทำให้สติฟั่นเฟือน เพราะฉะนั้นจึงเป็นที่น่าสังเกตอยู่ต่อไปว่าจะเป็นอย่างไรร

ความกลัวดังกล่าวนี้ทำให้สภานิติบัญญัติประพฤติและปฏิบัติและกล่าวคำแปลก ๆ เช่น “...ข้าพเจ้านี้ เลื่อมใสและเทอดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ สิ่งที่ข้าพเจ้าพูดไปนี้ พูดด้วยความเลื่อมใสในสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นอย่างยิ่ง เพราะฉะนั้น ถ้าท่านจะเลื่อมใสในสถาบันพระมหากษัตริย์ ท่านต้องโหวตกับผม ท่านต้องเห็นด้วยกับผม...” ก็หมายความว่า ถ้าท่านไม่เห็นด้วยกับผมนี้ ท่านไม่เลื่อมใสในสถาบันพระมหากษัตริย์แบบนี้ผมว่าพรวดพราด แล้วก็เป็นที่พิพาทที่เลวมาก เป็นกฎเกณฑ์ที่เลวมากในการที่จะนำเอาสถาบันพระมหากษัตริย์มาใช้แทบทุกมาตรา ในเรื่องเหล่านี้ เฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องสิทธิเสรีภาพ

อีกเรื่องหนึ่งที่ชอบนักก็คือว่า ศาสนา ถ้าหากว่าใครไม่เทอดทูนศาสนาแล้วเป็นคอมมิวนิสต์แท้ ๆ เพราะฉะนั้น กำหนดว่ามีเรื่องอะไรเกิดขึ้นที่จะได้แย้งและพอเห็นว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกำลังจะแพ้ ผมก็อยากจะแนะนำท่านสมาชิกสภานิติบัญญัติที่ยังไม่บรรลุดังความแจ่มแจ้งในเรื่องนี้ว่าต่อไปนี้ท่านนึกว่าท่านกำลังจะแพ้กรุณาหยิบยกข้ออ้างทางศาสนาขึ้นมา บางทีอาจจะชนะ อย่างนี้เป็นต้น แบบนี้แหละครับที่ผมเห็นมา รู้สึกว่าเป็นที่น่าวิตกอยู่

หวนกลับมาพูดถึงเรื่องการศึกษาแล้ว ถ้าหากมีใครอ้างถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ หรือ ข้อเหตุผลทางศาสนา นี้ ผมเกรงเหลือเกินว่าจะมีข้อขัดแย้งและเป็นอุปสรรคในการที่เราจะพยายามให้เกิดการพัฒนาการศึกษาและมีการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ระบบการศึกษาของเราไปในทางที่ดีขึ้น เพราะฉะนั้นหวังว่าพวกเราทั้งหลายควรจะคำนึงข้อนี้

ถ้าพูดถึงเรื่องงบประมาณแผ่นดินซึ่งเรากำลังพิจารณาอยู่ในชั้นกรรมาธิการ ผมก็ได้บรรยายในรัฐสภาแล้วว่า ในขณะงบประมาณรายจ่ายทั้งสิ้นตั้งไว้ 48,000 ล้านบาท งบการศึกษาทั้งสิ้นคำนวณออกมาหยาบ ๆ ได้ หนึ่งหมื่นล้านบาท 5,000 ล้านบาท ซึ่งเป็นกึ่งหนึ่งนั้น เราตั้งไว้สำหรับมหาวิทยาลัย วิทยาลัยต่าง ๆ การศึกษาชั้นมัธยมในกรุงเทพฯ และ ในหัวเมืองต่าง ๆ สำหรับที่จะบริการให้แก่อกุลแก่คนที่จะเป็นผู้ที่เล่าเรียนนี้ ประมาณร้อยละ 15 จากจำนวนนักเรียนทั้งหมดของประเทศ แต่อีก 5,000 ล้านบาท ซึ่งเป็นกึ่งหนึ่งของงบประมาณการศึกษานั้น สำหรับการศึกษาระดับมัธยม ซึ่งมีนักเรียนเป็นจำนวนร้อยละ 85 ของนักเรียนทั้งหมด ก็หมายความว่า คนที่เราจะบริการแก่คน 85 คน จากร้อย ด้วยเงินเพียง 15 ส่วนจากร้อย

ผมเองรู้สึกว่า ถ้าหากว่าเราพิจารณาถึงเรื่องการศึกษาเพื่อมวลชน เพื่อราษฎรส่วนใหญ่เพื่อที่จะได้ช่วยเหลือให้ได้มีการพิจารณาการศึกษาได้ทั่วถึง โดยใช้สิทธิเสมอภาคกัน เฉพาะอย่างยิ่งพยายามทำให้ภาคของประเทศที่ยากจนอยู่ซึ่งไร้การศึกษาอยู่ให้มีการศึกษากระตือรือร้นที่จะเป็นประโยชน์แก่เศรษฐกิจ และระบบการปกครองและทางสังคม สิ่งที่เราที่กำลังทำอยู่ในร่างงบประมาณแผ่นดินนั้น ผิดแน่ ๆ จำเป็นที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้กระจายวิทยาการไปสู่ชนบทให้มากกว่านี้

ที่ผมกล่าวนี้ ก็ได้เรียนท่านทั้งหลายให้ทราบถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสภา เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นนอกสภา ที่ได้กำลังเกิดขึ้นอยู่ในเวลานี้ก็เห็นจะต้องพิจารณาด้วยเพราะเหตุว่า อนาคตของประชาธิปไตยและการปกครองของประเทศเรานั้นกำลังจะขึ้นอยู่กับพรรคการเมือง และกลุ่มการเมือง หรือกลุ่มเศรษฐกิจหรือกลุ่มอะไรเหล่านี้ สำหรับเรื่องพรรคการเมืองนั้นเท่าที่ผมสดับตรับฟังมาก็รู้สึกว่ที่แน่นอนก็คงจะมี

พรรคประชาธิปัตย์ พรรคกิจสังคม พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย พรรคพลังใหม่ ซึ่งได้แสดงตัวออกมา ถ้าพูดถึงความแตกต่างระหว่างพรรคประชาธิปัตย์ กับพรรคกิจสังคม ซึ่งหัวหน้าพรรคเป็นพี่น้องกันแล้ว ผมไม่ทราบ ว่า อวิชาและกิเลสของผมหนาแค่ไหนจึงมองไม่เห็นความแตกต่างระหว่าง 2 พรรคนี้ นอกจากว่า ท่านพี่ ก็บอกว่าจะไม่ร่วมกับท่านน้อง และท่านน้องก็จะไม่ร่วมกับท่านพี่ และยังมองความแตกต่างระหว่าง นโยบายทั้งสองพรรคนี้ไม่ค่อยเห็น อาจจะอยู่ที่บุคลิกลักษณะมากกว่า ท่านองเดียวกับพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย (ที่มี พ.อ.สมคิด ศรีสังคม เป็นหัวหน้า) แล้วก็พรรคพลังใหม่ เท่าที่ประกาศมาในเรื่องนโยบาย ผมก็ยังมองไม่เห็นว่ามันผิดกันอย่างไร นี่เป็นฝ่ายซ้ายแบบพรรคกรรมกรของอังกฤษ หรือออสเตรเลีย ถ้าคำนึงไปในทำนองนี้ ก็อาจเป็นทั้งสองฝ่ายที่อาจจะรวมกันได้ อาจจะรวมกันไม่ได้ผมกะเนยยังไม่ได้ เท่าที่ทราบบุคคลที่เกี่ยวข้องในทั้ง 4 พรรคนี้ ก็รู้สึกว่ในขณะนี้ยังไม่ได้รวมกัน สำหรับประชาธิปัตย์กับพรรคกิจสังคมนั้นเข้าใจว่าคงจะรวมกันไม่ได้ แต่ส่วนสังคมนิยมประชาธิปไตยกับพลังใหม่นั้นจะรวมกันไม่ได้หรือไม่ได้ ยังเป็นปัญหาอยู่ยังไม่แน่นอน

พรรคที่สำคัญอีกพรรคหนึ่งซึ่งกำลังจะรวมตัวกันเท่าที่ได้ฟังข่าวลือนะครับ ไม่ได้ทราบข้อเท็จจริงแท้ ๆ ก็คือ พรรคที่ยังไม่มีชื่อ แต่เข้าใจว่าลูกพรรคคงจะเป็นสหประชาไทยเก่า พรรค สปท. เก่านี้เท่าที่แรกเริ่มมา เมื่อผมกลับมาจากเมืองนอกใหม่ ๆ ก็ได้ข่าวว่าแตกกันเป็น 4 กลุ่ม ต่างคนต่างไม่เชื่อถือซึ่งกันและกัน เช่น “----- มีเสียงพูดว่า กลุ่มของ นาย ก.นี่ ผมไม่เข้าเด็ดขาด กลุ่ม นาย ข. พูดว่าถ้าไม่ชอบกลุ่ม นาย ก. ก็มาเข้ากับผมก็แล้วกัน -----” กลุ่ม นาย ก. ก็พูดอย่างเดียวกัน คือไม่เข้ากันเด็ดขาด แต่ข่าวสุดท้ายว่า กลุ่ม นาย ก. กลุ่ม นาย ข. กลุ่ม นาย ค. และกลุ่ม นาย ง. เดียวนี้รู้สึกว่าจะจับมือกันประสานงานกันแล้ว อาจจะเห็นได้ในข้อนี้ แล้วมากไปกว่านั้นก็ถือว่า กลุ่ม นาย ก ข ค ง เมื่อมารวมจับกลุ่มกัน ยังมีผลต่ารจเอก. . . อยู่ด้วย ยังมีผลอากาศเอก. . . อยู่ด้วย แล้วมีข่าวว่าจะมีผลเอก. . . หนุนหลังอยู่ด้วย อะไรเหล่านี้ผมก็เลยไม่รู้ว่าจะเป็นอย่างไกันแน่

นี่คือเรื่องปัจจุบันซึ่งดูคล้ายกับสภาพที่เป็นประวัติศาสตร์สัก 10 ปี ที่แล้วมา พวกเราคงพอจำได้ว่าเมื่อจอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรีนั้น มี 2 ฝัก 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายหนึ่งนั้น คือ สฤชดี ณะรัชต์ และอีกฝ่ายหนึ่งนั้น คือ เผ่า ศรียานนท์ ที่นี้ได้ข่าวว่าไม่เพียงแต่เท่านั้นที่ผมกล่าวถึงว่ามี ก ข ค ง อะไรเหล่านั้น ยังมีส่วนของพวกเขาเข้ามาพอกด้วย ถ้าเป็นจริงเช่นนี้ ก็หมายความว่าพรรคใหม่โดยนักการเมืองเก่านี้ จะมีอำนาจและมีกำลังอย่างมาก อย่างมหาศาล ทั้งในทางด้านการเงิน และทางความเชี่ยวชาญที่จะหาเสียง

เหตุการณ์จะเป็นอย่างไรก็อยู่ที่ว่า ประชาธิปัตย์ กับกิจสังคม กับพลังใหม่ สังคมนิยมประชาธิปไตยเหล่านี้ จะสามารถที่จะมีปฏิกริยาไปในทำนองโต้ตอบกับพรรคนี้หรือไม่ ที่ว่าจำเป็นที่จะต้องโต้ตอบก็เพราะเหตุว่ามันเป็นเรื่องที่หวาดเสียวว่าถ้าหากว่าพรรคใดพรรคหนึ่งซึ่งโน้มเอียงไปในทำนองที่จะเกี่ยวข้องกับทหารกับกลุ่มทหารได้ อาจจะทำให้ประชาธิปัตย์ของเราไม่ยั่งยืนได้ นอกจากประชาธิปัตย์จะไม่ยั่งยืนแล้ว ผมเข้าใจว่า การศึกษาจะเปลี่ยนแปลงได้ยาก

ถ้าพูดถึงเรื่องนโยบายเกี่ยวกับการศึกษา ผมเชื่อว่าประชาธิปัตย์ก็ดี กิจสังคมก็ดี พลังใหม่ก็ดี คงจะเปิดใจกว้างสำหรับที่จะได้มีการเปลี่ยนแปลงการศึกษาได้ แต่ส่วนพรรคที่ผมกล่าวถึงเมื่อที่นี้ที่ผมเรียกว่า “พรรคหมี่มา” นั้น คงจะมีปฏิกริยาไปในทำนองที่จะไม่เปลี่ยนแปลงมากกว่า หรือจะเปลี่ยนแปลงก็เพียงเบ็ดเตล็ด ไม่มากมายนัก นี่เป็นสิ่งที่น่าจะวิตก

สำหรับกลุ่มพลังต่าง ๆ เรื่อง เช่น ปช. ปช. นิสิตนักศึกษา สหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพเพื่อประชาชน

สมาคมอาจารย์อุดมศึกษาซึ่งตั้งขึ้นใหม่ องค์การผู้พิทักษ์ ผู้บริโภค สมาคมข้าราชการ ฯลฯ ผมคิดว่ากลุ่มเหล่านี้คงจะเทอดทูนประชาธิปไตยได้ดี คือ หมายความว่า จะเป็นผู้ที่คอยเกี่ยวข้องกับความสะดวกในทางด้านการเมืองและในทางด้านสังคม เพื่อที่จะเกื้อกูลให้ประชาธิปไตยดำเนินไปได้ดี แต่กลุ่มชมรมเหล่านี้ บางทีก็แตกแยกกัน ถึงไม่แตกแยกกันจะร่วมกันก็ตาม ก็อาจจะมีอิทธิพลเพียงส่วนน้อย

ผมเชื่อว่า ถ้าหากว่าพวกเราทั้งหลาย นักการศึกษาที่จะพยายามที่จะให้เน้นให้ประชาชนมีมติเห็นพ้องต้องกันว่า การศึกษานั้นสำคัญ เห็นพ้องต้องกันว่า การพัฒนาการศึกษานั้นสำคัญ เห็นพ้องต้องกันว่า การปฏิรูปการศึกษา โดยใช้ทฤษฎีใหม่ซึ่งดีไม่ใช่ทฤษฎีใหม่ซึ่งล่อแหลมต่ออันตราย ถ้าเราจะให้ได้เป็นอย่างนั้น ผมคิดว่าจำเป็นที่จะต้องมีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มเหล่านี้เพื่อเป็นเครื่องช่วยให้คิด ช่วยเป็นกำลังให้เผยแพร่ความคิดของนักการศึกษาออกไปจะได้มีประโยชน์ในทางด้านการเมืองด้วย ขอขอบคุณครับ.